

ÇOCUK VE SORULARI

Otobüs sıkışık mı sıkışık... Yağmur yağıyor. Ve kucağınızdaki çocuğunuz soruyor:

“Anne, ben neden doğdum?” Siz kızarıyor, bozariyor, herkesin size baktığını, cevabınızı merakla beklediğini düşünüyor ve sadece bir cümleyle yanıt veriyorsunuz:

“Ben ve baban bir çocuk sahibi olmak istedik ve sen doğdun”.

Evet bir cevap verdiniz. Çocuğunuz da memnun, yeni şeyler keşfetmek üzere etrafına bakmaya devam ediyor. Beş dakika geçmeden yeni bir soru: **“Anne, çocuk sahibi olmak ne demek?”** Siz yavaş yavaş sıkılıyorsunuz ve **“şimdi bunların sırası değil, bak sana ne vereceğim”** deyip eline bir simit parçası veya telefonu tutuşturup dikkatini dağıtmaya çalışıyorsunuz. Çocuk devam ediyor: **“Anne neden yağmur yağıyor?”**

Biz yetişkinler bu tür zor (!) sorulara yanıt vermek zorunda mıyız, verebilir miyiz, yanıt vermek istiyor muyuz?

Çocuklar, dünyayı bizlerin algıladığından çok daha farklı görüyorlar. Dünya onlar için ilgi çekici bilinmezlerle dolu bir keşif adası gibi. Çocuklar her gün, farklı farklı ortamlarda onlar için bilinmez, anlaşılmaz nesnelere, olaylarla karşılaşılıyor ve onları, önce gözleri, elleri, kulakları ve daha sonra kelimelerle anlamaya çalışıyorlar. Oysaki **Onlar** için bilinmezlerle dolu dünya biz yetişkinlerin bildiği, tanıdığı bir dünya (mı?), bizim olan biten her şeyle ilgili bir açıklamamız var (mı?). Onların soruları bizi güldürüyor, saf, komik ve basit geliyor. Onlara bilmece bulmaca gibi gelen şeyleri açıklayacak bilimsel, kültürel, tarihsel bilgilere biz **yetişkinler** sahibiz. Çocukları hayrete düşüren, kocaman gözlerle izledikleri gökyüzünün maviliği bizi nedense şaşırtmıyor. Biz yetişkinler şaşkınlığı, hayrete düşmeyi gerimizde bıraktık. Artık saf değiliz, biz büyüdük. Peki, çocuklar bizim nicedir bildiklerimize mi şaşıyorlar? Şaşıрма, hayret etme çocuk sağlığının ve bilgisizliğinin bir dışa vuruş biçimi mi?

Çocukların hayreti, şaşkınlığı kendini iki farklı biçimde gösteriyor:

Birincisi, emekleme çağında. Gözlerini açça açça, sesler çıkararak çevrelerindeki eşyaları, insanları keşfediyorlar. Çevrelerini tanımaya çalışıyor ve kendilerine bir yol bulmak istiyorlar.Çevredeki sıcak soba, yüksek balkon, elektrik prizi gibi türlü tehlikeden habersiz, keşifler yapmak için oldukça cesur davranıyorlar.Biz yetişkinler de onları bu tehlikelerden korumak için olanca gücümüzle çabalıyoruz ; 'ciss' diyoruz,adım atacağı yerdeki taşı alıp kaldırıyoruz..Bazen, bu koruyucu melek rolünü abartıp,çocuğun deneyerek öğrenmesini de engelliyoruz.

İkincisi daha derin ve ergenliğe kadar uzanıyor. Gerçek olanı, görüneni, bizim hep bildiğimizi öyle sorular haline getiriyor ve bağlantıları, ilişkileri anlamak istiyorlar ki bu sefer biz yetişkinler şaşkınlığa düşüp, yeniden düşünmek, okumak zorunda kalıyoruz. **“Diğer gezegenlerde yaratıklar var mı? Saatler neden hep ileriye gidiyor? Dünya dönmezse ben ayakta durabilir miyim?** gibi.

Bu noktada biz yetişkinlerin açıklaması var, çünkü dünyadaki her şeyin bir düzen içinde yürüdüğünü, her şeyin bir formu olduğunu biliyoruz ve bu nedenle de bize böyle sorular sorulduğunda hep kesinlikten, sınırlardan, çizgilerden bahsediyoruz. **Oysaki biz yine insanın olduğu her yerde insanın yanılabilceğini, hata yapabileceğini ve yanlış tahmin ve tepkilerde bulunabileceğini de biliyoruz.**

Filozoflar yüzyıllar önce insanoğlunun önce şaşırdığını -tıpkı çocuklar gibi- ve daha sonra olaylar, nesnelere arasında bağlantıları görmeye başlayıp yeni olanı keşfettiğini söylediler, yazdılar. Biliyoruz ki doğada ve toplumda o ana kadar yapılan açıklamalara şüpheli yaklaşım, “**gerçek bu mu?**” sorusunun sürekli yinelenmesi, “**acaba tam tersi mi?**” diye düşünmek yani **şaşırmak, merak etmek, doğal** geleni böyle olması gerek diye kabullenmemek yani tekrar tekrar sorgulamak, hep ilerlemenin motoru olmuş. Tıpkı çocukların yaptığı gibi... İnsan büyüdükçe merak etme ve dolayısıyla araştırma yeteneğini kaybediyor galiba...O halde neden çocuklarımızı da yaratıcılık ve araştırmacılıktan uzak yetiştirelim ki?

Devam edelim. Çocuk ilk önce “**bu ne, nedir?**” sorusunu soruyor. Masadaki tabağı gösterip “bu ne?” diye sorduğunda yanıtıyoruz: “bu tabaktır”. Ona cevap verdik ama **çocuk yanıtlandı mı?** Onun için yeterli bir yanıt oldu mu acaba? Çocuk, ‘bu ne?’ derken, “**bu benim için önemli mi, neye yarar?**” demek istiyordu aslında. “Tabak içine yemek konulur ve biz de yemeğimizi tabaktan yeriz. Ahmet amcanın bahçesindeki kedinin de yemeğini yediği tabağı var” diyerek ona yanıt vermiş oluruz, çocuğun aradığı yanıt budur esasen. Bu yanıtla , çevresinde her gün gördüğü nesnelere onun için gerekliliği ve bunları nasıl kullanacağını da anlatmış oluruz ona. Çocuklar ilk önce bir kaşıkla tabak arasındaki farkı, daha sonraları da düşünen bir insanla düşünmeyen insan arasındaki farkı ancak böyle anlayabilirler. Ancak biz yetişkinler “**ne?**” sorusunu yeterince önemsemiyoruz. Belki soruya cevap veriyor ancak cevabın çocuğun çevresini tanıma, kendine yön verme yolunda **hangi derecede önemli olduğu** üzerine düşünmüyoruz.

Gerçi çocuğun her gün gördüğü, kullandığı ve bizim kullandığımız nesnelere ilgili bilgi edinmesi kolay ve biz de pek zorlanmıyoruz. Ama “**mutluluk nedir?**” diye sorduğunda ona parmağımızla gösterebileceğimiz, gözü ile görebileceği, koklayıp dokunabileceği bir şey yok çevremizde. Böylesi soyut kavramları sorduğunda zorlanıyoruz, çoğu kez de “**ben de bilmiyorum**” demek geliyor içimizden. Ama bir düşünelim: belki mutluluk fiziksel ve psikolojik doyum mu, kişinin veya bir toplumun hoşnutluğu mu veya yaşanan, hatırlanan, amaç edilen bir yaşam noktası mı gibi çeşitli biçimlerde ve bina taşları gibi yükselen sorularla ve açıklamalarla çocuğa ifade edilebilir. Ve belki de her sorunun yanıtı yeni bir soruyu doğururken sonuçta açıklamalar, ifadeler havada, açıkta da kalabilir. Çocuk sonuçta hiçbir şey öğrenmediğini, kafasının karıştığını hisseder ve hatta şöyle de diyebilir: “**Ben hiç bir şey anlamadım. Bir de amcama sorayım.**”

Uzmanlar bizim için de zor olan böylesi sorularda çocuğa baştan aktarmamız gereken mesajların var olduğunu belirtiyorlar.

‘ **__Bu sorularla ilgili hazır paket cevaplar yok. Kanıtlar verilemez.**

__Doğru yanıtı belki de bulamayacağız.

__Belki sadece bir anlamaya varabiliriz. Bu anlam senin için önemli olabilir ama benim için değil

__Her zaman hızlı doğru bir yanıt bulmak mümkün değil.

__Yetişkinler de her şeyi bilemez. Onların da cevaplarını bildikleri ve bilmedikleri sorular var. İstersen birlikte öğretmenine, ağabeyine, teyzene danışalım gibi.

Esas olan ve çocuk için önemli olan ve bizden beklediği onun sorularını her zaman dinlemeye hazır olduğumuzu ve birlikte yanıt aramak için yanında olduğumuzu bilmesi ve hissetmesi, değil mi? Onlar dünyadan bir şeyler öğrenmek; bizden de değer görmek istiyorlar...

Yararlı olması dileğiyle...

Okul Öncesi Öęretmeni

.....